

SPELLINGVEREENVOUDIGING IN EIGEN HAND *

Dr. I. van der Velde

Het is al meer dan zestig jaar geleden, dat J.C. Wirtz Cz. in het district Winschoten de (heilige?) spellingkoe bij de horens vatte. Inspecteur Wirtz had er bij alle schoolhoofden in zijn district op aangedrongen, de 'spellinganarcie' uit te bannen en de regels van de Vereenvoudigde Schrijftaal te volgen. En ook bij B. en W. van Winschoten vond dit initiatief een goed onthaal: de leerplannen voor de openbare scholen werden in de bepleite richting aangepast.

... in strijd met het algemeen belang ...

Maar ouders protesteerden. Vooral die wier kinderen naar het v.h.m.o. zouden gaan. En bij K.B van 5 januari 1909 werd het besluit van de Winschotense B. en W. vernietigd 'wegens strijd met het algemeen belang'! Men kan zich 62 jaar na dato nog steeds afvragen wie erger het algemeen belang heeft geschaad. Waren het Wirtz en de onderwijzers en B. en W. van Winschoten, die al zo vroeg begrip toonden voor de gegrondheid van principes waarachter zich in 1970 ook de vier onderwijsorganisaties zouden scharen (vgl. Moer 69/70, 96 e.v.)? Of was het de toenmalige regering, die met haar noodlottig besluit oorzaak geworden is van grenzeloze verspilling van tijd en energie en kostbaar kapitaal, en die al meer dan zestig jaar een 'moedertaalonderwijs' doet geven dat deze naam nauwelijks mag dragen? Nooit immers is een betoog geleverd waarbij werd aangetoond dat de huidige spelling de taalvaardigheid verhoogt; velen betoogden wel het tegendeel! Sinds 1908 zijn heel wat spellingwijzigingen doorgevoerd en wijzigingsvoorstellen gedaan. Wie het hele pakket tot en met Pée-Wesselings bekijkt, en het vergelijkt met de beginselen van Kollewijn, staat voor een belangwekkende ontdekking. Hij moet namelijk constateren dat alle regeringsverzet niet heeft kunnen verhinderen, dat we schoorvoetend en vooral langzaam de opvattingen van toen volgen - tot op de dag van vandaag. Een radicale beslissing ten aanzien van de spelling heeft geen der regeringen durven nemen, en houden de komende aan dit 'beginzel' vast, dan kunnen ze in 1991, bij het eeuwfeest van Kollewijns initiatief, de laatste reserves laten varen en de Nederlanders een spelling aanbieden, gestroomlijnd volgens het leerbaarheidsprincipe. Zou dit misschien de zorgvuldig verzwegen bedoeling zijn?

Versnelling

Kan het sneller? Het hangt ervan af, of het onderwijs iets van het verleden wil leren. Op het ogenblik zitten we in een impasse en het is o.i. zeer de vraag of die in de komende jaren zal worden doorbroken; in de huidige financiële situatie zullen regering en parlement de zaak liever blauw-blauw laten.

* Cf. een desbetreffend voorstel voor de algemene ledenvergadering. (red.)

1934 - het jaar van Marchants 'Niet zoo, maar zo' - bracht de grootste winst. Hoe behaalde men die? Het antwoord is simpel: doordat de vereenvoudigde spelling in de voorafgaande jaren sterk verbreid was, anders gezegd: door een constant, strak volgehouden gewenningsproces. En dat door deze spelling

- te gebruiken in verenigingsorganen, en niet alleen die van lerarenorganisaties;
- te gebruiken in wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke publikaties;
- te gebruiken in de pers;
- te gebruiken in de particuliere correspondentie.

Wat Marchant in 1934 bood, was aanvaardbaar als compromis, maar het onderwijs wordt bij voortduring geconfronteerd met een halfslachtige situatie. De onderwijswereld moet uit de huidige impasse. In het belang van de leerlingen. Talloze jongeren, studerende en vooral werkende, delen dit inzicht. Voor ons blijft het enige gerechtvaardigde en daardoor het enige beslissende criterium: hoe komen we bij het basisonderwijs zo snel mogelijk tot beheersing van een zuivere spelling? Als de voorstellen van de vier onderwijsorganisaties worden aanvaard, kan dat doel bereikt zijn aan het eind van het vierde leerjaar. Dat is ook nodig, omdat het Voorontwerp van een wet op het basisonderwijs aangeeft, dat een nieuwe, totnogtoe onbekende spellingverwarrende factor gaat optreden: een vreemde taal, i. c. Engels, vanaf 'de vijfde klas' van de basisschool. En het Engels is bekend, berucht om zijn archaïsche spelling. Wat er, bij handhaving van de huidige spelling (eventueel na invoeren van Pŕe-Wesselings) dan nog van ons moedertaalonderwijs overblijft, de hemel mag het weten. De vier lerarenorganisaties hebben elkaar op het volgende programma gevonden:

1. Verwerping van de regels der gelijkvormigheid en der analogie zodanig dat de werkwoordspelling volledig gesaneerd wordt;
2. Afschaffing van het onderscheid ij-ei en au-ou ten gunste van ij en au;
3. Afschaffing van ie in open lettergrepen (Moer 69/70, 96 e.v.).

Ons voorstel

a. De vier samenwerkende onderwijsorganisaties nemen de draad van Kollewijn en de oude Vereniging tot vereenvoudiging van onze spelling weer op en besluiten, van b.v. 1 januari 1972 af, voor al hun uitgaven, o.a. hun verenigingsorganen en voor al hun correspondentie, te gebruiken een spelling volgens bovenstaande beginselen.

b. Bovendien besluiten de leden individueel, voorzover daartoe bereid, in hun privé-arbeid (publikaties, correspondentie enz.) deze vereenvoudigde spelling in de overeengekomen vorm toe te passen.

Over de bastaardwoorden, de moeilijkste categorie, moeten we ons niet druk maken: wie liever principe en categorie blijft schrijven, schrijve niet principe en kategori.

Buitenparlementaire actie? Misschien wel. Haar verdienste is, dat ze wel eens helpt. Dat is in de spellinggeschiedenis in 1934 al gebleken.